

Μάθημα:

**PLACE BRANDING, ΦΥΣΙΚΕΣ ΚΑΙ
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ**

Κοινωνικά Κινήματα & ανάπτυξη

Δρ. Παναγιώτα Καραμέτου

2 Δεκεμβρίου 2025

[Photo by iStock/MicroStockHub](#)

Κοινωνικά κινήματα

<https://www.sociologydiscussion.com/social-movements/social-movements-meaning-causes-types-revolution-and-role/2248>

Τι είναι το κοινωνικό κίνημα;

Τι είναι το κοινωνικό κίνημα; (1)

- Μια οργανωμένη προσπάθεια από έναν μεγάλο αριθμό ανθρώπων να επιφέρει ή να εμποδίσει την κοινωνική, πολιτική, οικονομική ή πολιτιστική αλλαγή

(Ιωσηφίδης, 2007)

<https://pressbooks.howardcc.edu/soci101/chapter/21-3-social-movements>

Τι είναι το κοινωνικό κίνημα; (2)

Τα κοινωνικά κινήματα ορίζονται ως μορφές παρατεταμένης συλλογικής δράσης βασιζόμενες σε κοινούς σκοπούς και στην κοινωνική αλληλεγγύη ενάντια ή σε συνεργασία με τις αρχές, τους αντιμάχους ή τα υψηλότερα ιστάμενα κοινωνικά στρώματα

(Moulaert κ.ά., 2010)

<https://www.weforum.org/agenda/2022/08/social-movements-hahrie-han-expert-explains/>

Τα αίτια των κοινωνικών κινημάτων (1)

- Τα κοινωνικά κινήματα βρίσκονται πίσω από τις πιο ισχυρές αλλαγές σε όλο τον κόσμο.
 - Από τα δικαιώματα ψήφου, μέχρι τις πολιτικές ανατροπές και τον αγώνα για φυλετική ισότητα , τα κοινωνικά κινήματα **μπορούν να αλλάξουν νοοτροπίες, να θεσπίσουν νόμους και να αλλάξουν πολιτικές.**
- (Hahrie Han, professor of Political Science at Johns Hopkins University)

Τα αίτια των κοινωνικών κινημάτων (2)

- Ένα κοινωνικό κίνημα είναι μια συλλογική δράση που οργανώνεται από μια ομάδα ανθρώπων για την αντιμετώπιση κοινωνικών προβλημάτων που ανακύπτουν.
- Η φύση και ο χαρακτήρας των κοινωνικών κινημάτων διαφοροποιούνται σημαντικά!
- Ενώ τα κοινωνικά κινήματα του παρελθόντος είχαν να κάνουν με τα εργατικά και συνδικαλιστικά ζητήματα οι στόχοι και οι αξίες των σημερινών κοινωνικών κινημάτων σχετίζονται με ζητήματα όπως **η προστασία του περιβάλλοντος**, **οι αντιπολεμικές εκδηλώσεις**, **η υπεράσπιση των δικαιωμάτων των γυναικών και των μειονοτήτων**.

Τα αίτια των κοινωνικών κινημάτων (3)

- Ορισμένα κινήματα αναφύονται υπό την πίεση συγκεκριμένων ζητημάτων σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο και έχουν **ώς στόχο την προστασία των δικαιωμάτων των καταναλωτών.**
- Προκειμένου τα κοινωνικά κινήματα να εκφράσουν τις προθέσεις τους και να πετύχουν τους στόχους τους χρησιμοποιούν ποικίλους τρόπους δράσης όπως **διαδηλώσεις, συναντήσεις, παρεμβάσεις στα μέσα ενημέρωσης, μποϊκοτάζ, έως βίαιες ενέργειες.**

Πως προκύπτουν τα κοινωνικά κινήματα;

Πως προκύπτουν τα κοινωνικά κινήματα; (1)

- **πολιτικά, οικονομικά ή άλλα προβλήματα**

(έλλειψη πολιτικής ελευθερίας, διακρίσεις με βάση το φύλο, τη φυλή και την εθνικότητα ή τον σεξουαλικό προσανατολισμό).

- **Συναίσθημα της «σχετικής αποστέρησης»** (relative deprivation): η απογοήτευση που προκαλεί στον άνθρωπο η απόσταση ανάμεσα στα όσα κατέχει και στα όσα προσδοκά ή νιώθει ότι δικαιούται

Ιωσηφίδης (2007), James C. Davies (1962) and Ted Robert Gurr (1970)

- **Διαδικασία στρατολόγησης:** οι άνθρωποι είναι πολύ πιο πιθανό να συμμετάσχουν στη δραστηριότητα του κοινωνικού κινήματος όταν τους το ζητούν ή τους παροτρύνουν να το κάνουν φίλοι, γνωστοί και μέλη της οικογένειας

David S. Meyer (2007)

Πως προκύπτουν τα κοινωνικά κινήματα; (2)

- Οι συμμετέχοντες σε δραστηριότητες κοινωνικού κινήματος συχνά στρατολογούνται στο κίνημα από άτομα που γνωρίζουν από τα πολλά κοινωνικά δίκτυα στα οποία ανήκουν.

Πως προκύπτουν τα κοινωνικά κινήματα; (3)

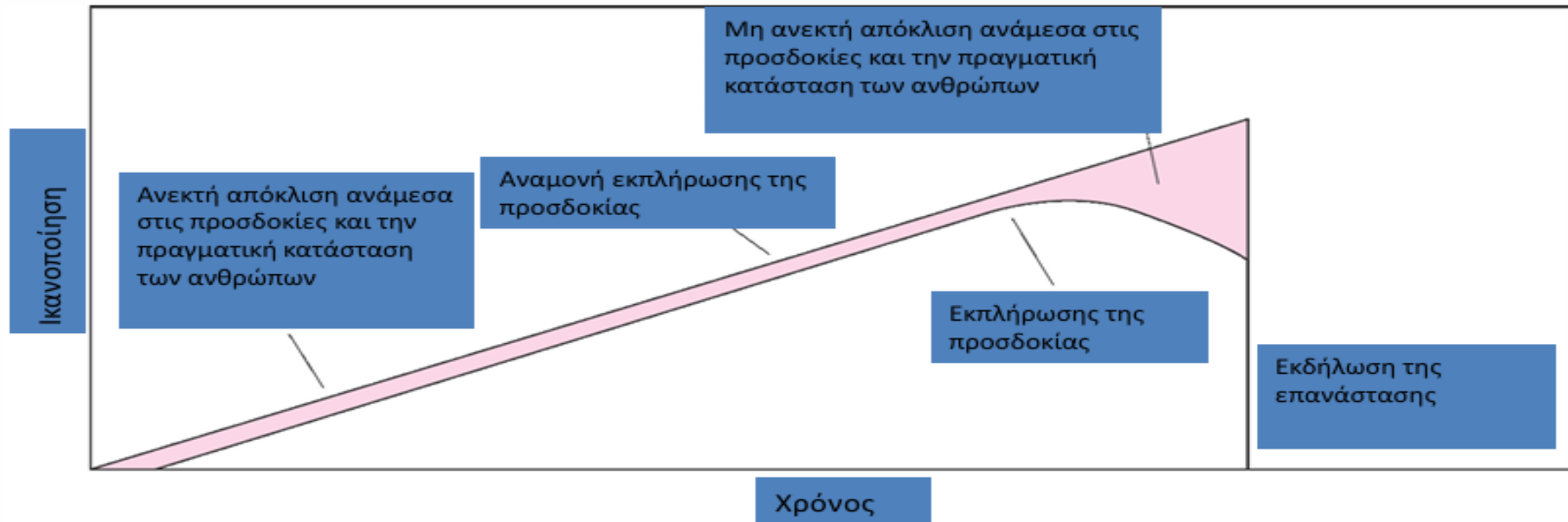

- Οι ηγέτες των κοινωνικών κινήμάτων θα πρέπει να κάνουν τα νυν και τα υποψήφια μέλη **να πιστέψουν** στους σκοπούς του κινήματος και **να νιώσουν ηθικά δεσμευμένα απεναντί τους**

(Ιωσηφίδης 2007)

Γυναίκες που διαμαρτύρονται για τις 30 ώρες εργασίας στην πλατεία Union, στο σημερινό Μανχάταν. Πηγή Εικόνας: jambi.tribunnews.com Φωτογράφος και Δικαιώματα Χρήσης: Tom Watson/NY Daily News Archive/Getty Images

Πως προκύπτουν τα κοινωνικά κινήματα; (4)

Σχήμα 13.2

Η Θεωρία της Καμπύλης J του Davies για τις Επανάστασεις

Πηγή: Προσαρμογή από το James C. Davies, "Toward a Theory of Revolution," *American Sociological Review*, τομ. 27, Φεβρουάριος 1962, σχ. 1, σελ. 6.

- Οι άνθρωποι δεν εξεγείρονται όταν είναι πάρα πολύ φτωχοί ή καταπιεσμένοι. Ούτε όμως όταν ευημερούν συνεχώς.

Οι επαναστάσεις ξεσπούν όταν:

- Υπάρχει μακρά περίοδος βελτίωσης των συνθηκών ζωής (οικονομικά, πολιτικά δικαιώματα, σταθερότητα).
- Οι άνθρωποι αναπτύσσουν αυξανόμενες προσδοκίες.
- Ξαφνικά συμβαίνει μια απότομη κρίση – οικονομική, πολιτική ή κοινωνική.
- Το χάσμα ανάμεσα σε προσδοκίες και πραγματικότητα μεγαλώνει απότομα.
- Αυτό το «σοκ» γεννά οργή, απογοήτευση και τελικά εξέγερση/επανάσταση.

Κατηγορίες κοινωνικών κινημάτων (1)

- **Μεταρρυθμιστικά (*reform*):**

Επιδιώκουν:

- ✓ **ανατροπή του υφιστάμενου συστήματος αξιών**
- ✓ **περιορισμένες, αν και σημαντικές, αλλαγές σε κάποια πτυχή των πολιτικών, οικονομικών ή κοινωνικών συστημάτων ενός έθνους.**
- ✓ **βελτίωση των συνθηκών εντός του υπάρχοντος καθεστώτος**

Παραδείγματα: ΗΠΑ (κίνημα της ψήφου των γυναικών που ακολούθησε τον Εμφύλιο Πόλεμο, το εργατικό κίνημα, το κίνημα για τα πολιτικά δικαιώματα του Νότου, το σύγχρονο γυναικείο κίνημα, το κίνημα για τα δικαιώματα των ομοφυλοφίλων και το περιβαλλοντικό κίνημα)

Κατηγορίες κοινωνικών κινημάτων (2)

- **Επαναστατικά (*revolutionary*):**

Επιδιώκουν:

- ✓ Να ανατρέψουν το υφιστάμενο σύστημα αξιών και **την υπάρχουσα κυβέρνηση** και να δημιουργήσουν έναν νέο τρόπο ζωής
- Τα μεταρρυθμιστικά και επαναστατικά κινήματα αναφέρονται συχνά ως **πολιτικά κινήματα** επειδή οι αλλαγές που επιδιώκουν είναι πολιτικής φύσης.

Κατηγορίες κοινωνικών κινημάτων (3)

- **Αντίστασης (*reactionary*):**

Επιδιώκουν:

- ✓ **Να εμποδίσουν την κοινωνική αλλαγή ή να αναστρέψουν ήδη θεσπισμένες αλλαγές που έχουν ήδη επιτευχθεί.**

Παράδειγμα:

- ✓ *Το κίνημα κατά των αμβλώσεων στις ΗΠΑ το οποίο επιδιώκει να περιορίσει ή να εξαλείψει τη νομιμότητα της άμβλωσης.*

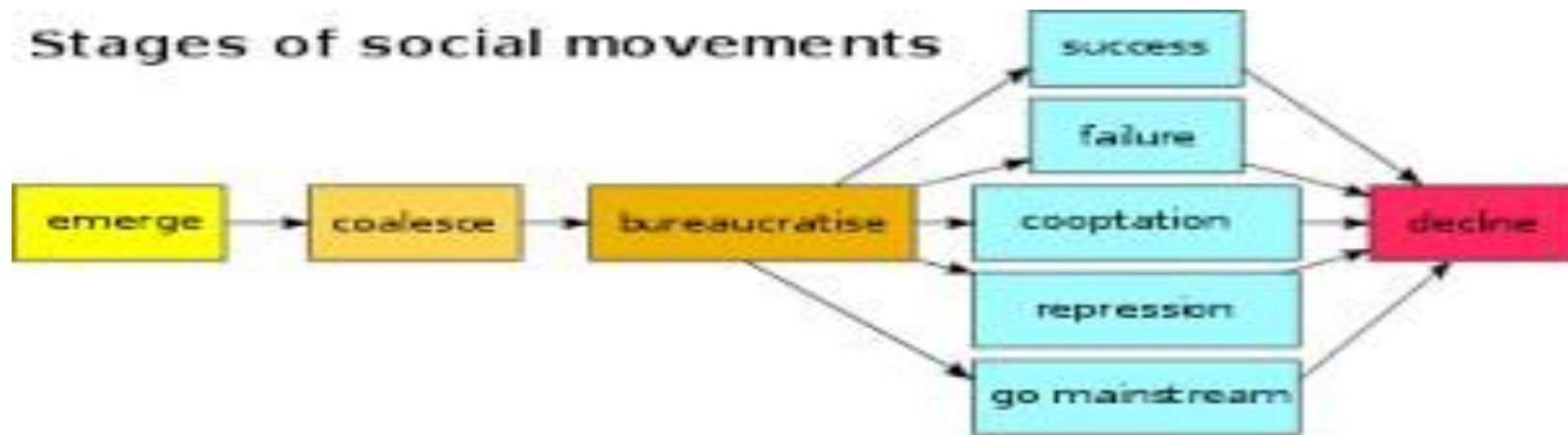
Κατηγορίες κοινωνικών κινημάτων (4)

- **Αυτοβοήθειας και τα θρησκευτικά** (*self-help movements* and *religious movements*)
- Ο στόχος ενός κινήματος αυτοβοήθειας είναι να βοηθήσει τους ανθρώπους **να βελτιώσουν την προσωπική τους ζωή**

Ο κύκλος ζωής των κοινωνικών κινημάτων

4 βασικά στάδια

- ✓ **Emergence** – this is when a social movement is created.
- ✓ **Coalescence** – in this stage, the social movement begins to grow.
- ✓ **Bureaucratization** – this is when it achieves success or failure.
- ✓ **Decline** – this is when the social movement no longer exists.

Adapted from Blumer (1969), Mauss (1975), and Tilly (1978)

Αρχικά λαμβάνει χώρα η **ανάδυση**, κατά την οποία μια ιδεολογία έχει κερδίσει αρκετό έδαφος ώστε να υλοποιηθεί.

Ακολουθεί η **ανάπτυξη και η διάδοση**, οπότε η δράση έχει αποκτήσει αρκετούς υποστηρικτές, οι οποίοι με τη σειρά τους διαδίδουν την ιδεολογία στην εμβέλεια επιρροής τους (Λεοντίδου, 2017; Moulart κ.ά., 2010)

Τελικά επέρχεται η **παρακμή**, η οποία είναι το φυσικό επακόλουθο όλων των δράσεων και κινημάτων χωρίς όμως αυτό να σημαίνει πως οποιαδήποτε απόπειρα είναι ανεπαρκής ή μη βιώσιμη, αφού εξ αρχής η ουσιαστική αιτία για την οποία αναδύονται τέτοιου είδους προσπάθειες είναι η **ανεπάρκεια του συστήματος** (Moulart κ.ά., 2010)

- Η πολιτική καταστολή μερικές φορές οδηγεί ένα κοινωνικό κίνημα στην παρακμή ή στο τέλος.
- Η μαζική σφαγή φοιτητών από κινεζικά στρατεύματα στην πλατεία Tiananmen τον Ιούνιο του 1989 έδωσε τέλος σε ένα κύμα φοιτητικών διαδηλώσεων.

Φυσικά, δεν είναι δεδομένη η νίκη των κοινωνικών κινημάτων!

- η αντιμετώπιση των αιτημάτων των κοινωνικών κινημάτων ως σωστών μεν, αλλά άκαιρων δε λόγω της κατάστασης της χώρας, είναι πολύ συνηθισμένη ειδικά στις μέρες μας.
- *Ενα παράδειγμα κοινωνικού κινήματος που επιθυμούσε την κοινωνική αλλαγή, αλλά και που επικρίθηκε και καταδιώχθηκε από την κυρίαρχη τάξη πραγμάτων, είναι **το κίνημα κατά των φυλετικών διακρίσεων στην Αμερική** στα τέλη της δεκαετίας του '50 μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του '60, με ηγετική προσωπικότητα τον **Μάρτιν Λούθερ Κίνγκ**.*

- Απόσπασμα του λόγου του Μάρτιν Λούθερ Κινγκ : «Σας λέγω σήμερα, φίλοι μου, ότι παρά τις δυσκολίες και τις απογοητεύσεις της στιγμής, συνεχίζω να έχω ένα όνειρο. Είναι ένα όνειρο γερά ριζωμένο στο αμερικάνικο όνειρο. Έχω ένα όνειρο ότι μια μέρα αυτό το έθνος θα υψωθεί και θα ζήσει το αληθινό νόημα της πεποίθησης του : “Θεωρούμε αυτές τις αλήθειες αυταπόδεικτες, ότι **όλοι οι άνθρωποι έχουν δημιουργηθεί ίσοι.**” Έχω ένα όνειρο ότι μια μέρα στους κόκκινους λόφους της Τζιόρτζια οι γιοι των πρώην δούλων και **οι γιοι των πρώην δουλοκτητών θα μπορέσουν να καθίσουν μαζί στο τραπέζι της αδελφοσύνης.** Έχω ένα όνειρο ότι μια μέρα ακόμα και η Πολιτεία του Μισισιπή μια Πολιτεία πνιγμένη από τη λάβρα της αδικίας και της καταπίεσης, θα μεταμορφωθεί σε μια **όαση ελευθερίας και δικαιοσύνης.** Έχω ένα όνειρο ότι τα τέσσερα παιδιά μου μια μέρα θα ζήσουν σε ένα έθνος όπου **δε θα κριθούν από το χρώμα του δέρματός τους** αλλά από το περιεχόμενο του χαρακτήρα τους, έχω ένα όνειρο σήμερα...Έχω ένα όνειρο ότι μια μέρα στην Πολιτεία της Αλαμπάμα, με τους φαύλους ρατσιστές της και τις πρακτικές της περιθωριοποίησης και της αδικοπραγίας προς τους μαύρους, ότι μια μέρα, ακόμα και σε εκείνη την πολιτεία, **τα μαύρα αγοράκια και κοριτσάκια θα πιάνονται χέρι-χέρι με τα λευκά αγοράκια και κοριτσάκια και θα περπατούν μαζί σαν αδελφοί και αδελφές.** Έχω ένα όνειρο ότι μια μέρα κάθε κοιλάδα θα υψωθεί, κάθε λόφος και βουνό θα χαμηλώσει, οι τόποι οι ανώμαλοι θα γίνουν ομαλοί και οι τόποι οι στραβοί θα ισιώσουν και η δόξα του Κυρίου θα αποκαλυφθεί και θα την αντικρύσουμε **όλοι οι άνθρωποι μαζί.** Ετούτη είναι η πίστη μας και με τούτη την ελπίδα θα γυρίσω στο Νότο και με ετούτη τη πίστη θα σμιλεύσουμε από το βουνό της απόγνωσής μας ένα λίθο ελπίδας, με ετούτη την ελπίδα θα μπορέσουμε να μετατρέψουμε τις παραφωνίες και τις διχόνοιες του έθνους μας σε **αδερφική αρμονία,** με ετούτη την πίστη θα μπορέσουμε να εργαστούμε μαζί, να προσευχηθούμε μαζί, να αγωνιστούμε μαζί, να φυλακιστούμε μαζί, να διεκδικήσουμε μαζί την ελευθερία, γνωρίζοντας ότι μια μέρα πράγματι θα ελευθερωθούμε..»

Θεωρίες Κοινωνικών Κινημάτων (1)

- Αγγλοσαξωνική «Θεωρία Κινητοποίησης Πόρων»
- Ευρωπαϊκή «Θεωρία των Νέων Κοινωνικών κινημάτων»

Θεωρίες Κοινωνικών Κινήμάτων (2)

Αγγλοσαξωνική «Θεωρία Κινητοποίησης Πόρων»

- ✓ Τα κινήματα εμφανίζονται σχεδόν αποκλειστικά σαν θηρευτές και στρατηγικοί διαχειριστές πόρων δράσης στις κοινωνίες της αφθονίας!
- ✓ Οι κοινωνίες της αφθονίας είναι εφοδιασμένες με ποικιλία υλικών και άυλων πόρων, από τους οποίους μπορούν να αντλούν πόρους κινητοποίησης, για να ιδιοποιηθούν άλλους πόρους οι διάφορες συλλογικά οργανωμένες κοινωνικές ομάδες!
- Τα κοινωνικά κινήματα εμφανίζονται ως συλλογικοί δρώντες πολιτικού χαρακτήρα
- Ανταγωνίζονται μεταξύ τους αλλά και με τις άλλες ομάδες συλλογικής δράσης προκειμένου να εξασφαλίσουν για τον εαυτό τους ένα όσο γίνεται μεγαλύτερο κομμάτι της συνολικής πίτας των πόρων δράσης που διαθέτει η κοινωνία

(Ψημίτης, 2017)

Ευρωπαϊκή «Θεωρία των Νέων Κοινωνικών Κινήμάτων»

- Τα κινήματα αυτά εμφανίζονται αποκλειστικά στις δυτικές κοινωνίες της αφθονίας ως **φορείς συλλογικών ταυτοτήτων με έντονη συμβολική σημασία και σαφή μεταϋλικό προσανατολισμό.**
- Τα κοινωνικά κινήματα συνιστούν **ειδικές μορφές συλλογικής δράσης** που προσαρμόζονται συνεχώς στα στα μετα (υλικά, πολιτισμικά και επικοινωνιακά δεδομένα)

(Ψημίτης, 2017)

Αδυναμία θεωριών κοινωνικών κινημάτων

- Δέχονται ως αναγκαία προϋπόθεση για την ύπαρξη των κινημάτων νεάς μορφής **την καταλυτική ύπαρξη της κοινωνίας της αφθονίας** και έναν αντίστοιχα υψηλό βαθμό ικανοποίησης των βασικών βιοτικών αναγκών του πληθυσμού!
- Είναι εμπειρικά αποδεκτή αυτή η άποψη;

Παραδείγματα που αντικρούουν αυτή την άποψη! (1)

- 1. Πολλά κοινωνικά κινήματα **αναδύονται μέσα στους κοινωνικούς σχηματισμούς αναπτυσσόμενων χωρών** που βρίσκονται μακριά από την πραγματικότητα της «κοινωνίας της αφθονίας» των πλούσιων δυτικών χωρών
- *Πως εξηγείται η εμφάνιση στη Λατινική Αμερική (Μεξικό, Βραζιλία, Περού, Αργεντινή....) συλλογικών υποκειμένων (Ζαπατίστας, Πικετέρος, Κίνημα των Χωρίς Γή κ.ά) τα οποία στοχεύουν στην επίτευξη άυλων πόρων (αξίες αξιοπρέπειας, ανάπτυξης της προσωπικότητας, αποκέντρωσης, αλληλεγγύης, ισότητας, αυτονομίας και δημοκρατίας);*

(Ψημίτης, 2017)

Το «κίνημα των Ζαπατίστας» (1)

- Πήρε το όνομά του από τον επαναστάτη Εμιλιάνο Ζαπάτα,
- Αποτέλεσε ένα από τα πιο δυναμικά και εμβληματικά πολιτικά κινήματα του Μεξικό.
- Ιδρύθηκε από τον Εθνικό Απελευθερωτικό Στρατό Ζαπατίστα (EZLN) και αναδείχθηκε κυρίως με την εξέγερση του 1994 στην πολιτεία Τσιάπας.
- **Οι ρίζες του και οι ιδεολογικές του αρχές έχουν βαθιές ιστορικές ρίζες και ασκούν επίδραση στο πολιτικό τοπίο του Μεξικό μέχρι και σήμερα.**

(Ψημίτης, 2017)

Το «κίνημα των Ζαπατίστας» (2)

- Πριν από την εμφάνιση του «κινήματος των Ζαπατίστας», η ύπαιθρος του Μεξικό βρισκόταν σε μια κατάσταση βαθιάς αδικίας και εκμετάλλευσης.
- Οι αυτόχθονες πληθυσμοί, που αποτελούν περίπου το 10% του συνολικού πληθυσμού της χώρας, υπέφεραν από την ακραία φτώχεια, την αδιαφορία της κυβέρνησης και την κοινωνική απομόνωση.
- Η αγροτική γη ανήκε σε μεγάλες ελίτ και οι αγρότες ζούσαν σε συνθήκες εργασιακής σκλαβιάς, πολλές φορές χωρίς γη και χωρίς δικαιώματα.

Το «κίνημα των Ζαπατίστας» (3)

- Αυτή η κατάσταση εκμετάλλευσης και κοινωνικής αδικίας αποτέλεσε το έναυσμα για τη δημιουργία του κινήματος, κάτι το οποίο **σήμανε την αρχή μιας νέας εποχής αντίστασης και αλληλεγγύης για τις καταπιεσμένες κοινωνικές ομάδες.**
- Το 1995, το κίνημα πέρασε σε μια νέα φάση, αποχωρώντας από την ένοπλη σύγκρουση και **επικεντρώνοντας την προσοχή του στις πολιτικές και κοινωνικές μεταρρυθμίσεις**

Παραδείγματα που αντικρούουν αυτή την άποψη! (2)

2. Ανάπτυξη κινηματικών εμπειριών μέσα στους ίδιους τους κοινωνικούς σχηματισμούς που χαρακτηρίζουν τη «δυτικού τύπου ανάπτυξη» με τους αναπτυγμένους πόρους και την ανάλογη ικανοποίηση βασικών υλικών αιτημάτων

- Ισπανία: Indignados
- Ελλάδα: Αγανακτισμένοι
- ΗΠΑ: Occupy Wall Street

✓ **Οι μεταϋλικές διεκδικήσεις των κινημάτων παραμένουν κρίσιμη συνιστώσα της δράσης τους ακόμα και σε συνθήκες φτώχειας και εξαθλίωσης ακόμα και σε καταστάσεις όπου οι υλικές διεκδικήσεις στοιχειωδών δακαιωμάτων (σίτιση, στέγαση, ασφάλιση, εκπαίδευση) επανέρχονται... με δριμύτητα**

(Ψημίτης, 2017)

Το «κίνημα των αγανακτισμένων» (1)

- ✓ Ξεκίνησε στις 25 Μαΐου 2011 ως διαμαρτυρία ενάντια στην ψήφιση των μέτρων λιτότητας του μνημονίου και διήρκεσε σχεδόν δύο μήνες, μέχρι τα τέλη Ιουλίου.
- ✓ Εξέφρασε ένα **συλλογικό αίσθημα κοινωνικής αδικίας**, εξαιτίας των σκληρών μέτρων του μνημονίου, ενάντια στο οποίο εξεγέρθηκαν.

Το «κίνημα των αγανακτισμένων» (2)

- Προχώρησαν όμως και παραπέρα, καλώντας τη χώρα να αναζητήσει τον δρόμο της «πραγματικής δημοκρατίας», που θα έδινε πίσω τη χαμένη **λαϊκή κυριαρχία και εθνική αξιοπρέπεια.**
- Αν και εξέφραζαν ένα μείγμα από **πολύ διαφορετικά ιδεολογικά ρεύματα**, από την άκρα αριστερά έως την άκρα δεξιά, οι Έλληνες αγανακτισμένοι **κατάφεραν να υποτάξουν τις διαφορές τους και να ενωθούν απέναντι στον κοινό εχθρό**, που υποτίθεται πως ήταν οι μνημονιακές ελίτ και οι ξένοι δανειστές.

Το «κίνημα των αγανακτισμένων» (3)

- Μεγάλη κοινωνική αποδοχή
- Σύμφωνα με τις έρευνες κοινής γνώμης, το 90% των Ελλήνων είχαν θετική στάση έναντι του κινήματος των αγανακτισμένων και ένας στους τέσσερις πολίτες δήλωνε πως είχε συμμετάσχει στις κινητοποιήσεις τους.
- Γιατί;

Το «κίνημα των αγανακτισμένων» (4)

- Οι αγανακτισμένοι πέτυχαν να συνδυάσουν **υλιστικές διεκδικήσεις** (ενάντια στις περικοπές και στις αυξήσεις των φόρων) με **ισχυρές και βαθιές ηθικές επικλήσεις** (η διεκδίκηση της αξιοπρέπειας και της εθνικής ανεξαρτησίας).
- Αυτή ήταν και η μεγάλη επιτυχία του κινήματός τους.

Το «κίνημα των αγανακτισμένων» (5)

- οι αγανακτισμένοι μετέτρεψαν την αντίθεσή τους στο μνημόνιο **από οικονομική (ή συντεχνιακή) υπόθεση σε κοινωνικο-πολιτισμική διαμαρτυρία, βασισμένη στην ιστορία και στην ηθική.**

**Ποια είναι η διαφορά μεταξύ των
κοινωνικών κινημάτων
και των ομάδων ειδικών συμφερόντων;**

Ομάδες ειδικών συμφερόντων

«μια οργάνωση που δημιουργείται με σκοπό την υπεράσπιση συμφερόντων, η οποία ασκεί πίεση στις δημόσιες αρχές για να τους αποσπάσει αποφάσεις» (Schwartzenberg,1984/Meny,1995/Heywood,2008)

Ο ορισμός αυτός αποκαλύπτει τη σημασία τριών στοιχείων:

- ✓ *της οργάνωσης,*
- ✓ *των συμφερόντων και*
- ✓ *της πίεσης προς κάποιο αποδέκτη*

Ομάδες ειδικών συμφερόντων

✓ εργάζονται **εντός του συστήματος** μέσω συμβατικών πολιτικών δραστηριοτήτων, όπως η άσκηση πίεσης και η προεκλογική εκστρατεία

Κοινωνικά κινήματα

✓ λειτουργούν **έξω από το σύστημα**, συμμετέχοντας σε διάφορα είδη διαμαρτυρίας, συμπεριλαμβανομένων διαδηλώσεων, κινητοποιήσεων, καθιστικών και μερικές φορές βίαιων ενεργειών

Κοινωνική καινοτομία και κοινωνικά κινήματα

Κοινωνική καινοτομία και κοινωνικά κινήματα (1)

Οι λόγοι για τους οποίους αναδύονται τα κοινωνικά κινήματα ταυτίζονται με αυτούς που αφορούν την κοινωνική καινοτομία, δηλαδή οι γενικότερες αλλαγές στις κοινωνικές, πολιτικές, οικονομικές και πολιτιστικές συνθήκες, επηρεάζοντας με τη σειρά τους τις ήδη υφιστάμενες και αποκρυσταλλωμένες κοινωνικοοικονομικές σχέσεις, πολιτικές ευκαιρίες και περιορισμούς, αξίες και πεποιθήσεις

(Λεοντίδου, 2017; Moulaert κ.ά., 2010).

Κοινωνική καινοτομία και κοινωνικά κινήματα (2)

- Τα κοινωνικά κινήματα μπορούν να επηρεάσουν την εμφάνιση και τη διάδοση των κοινωνικών καινοτομιών

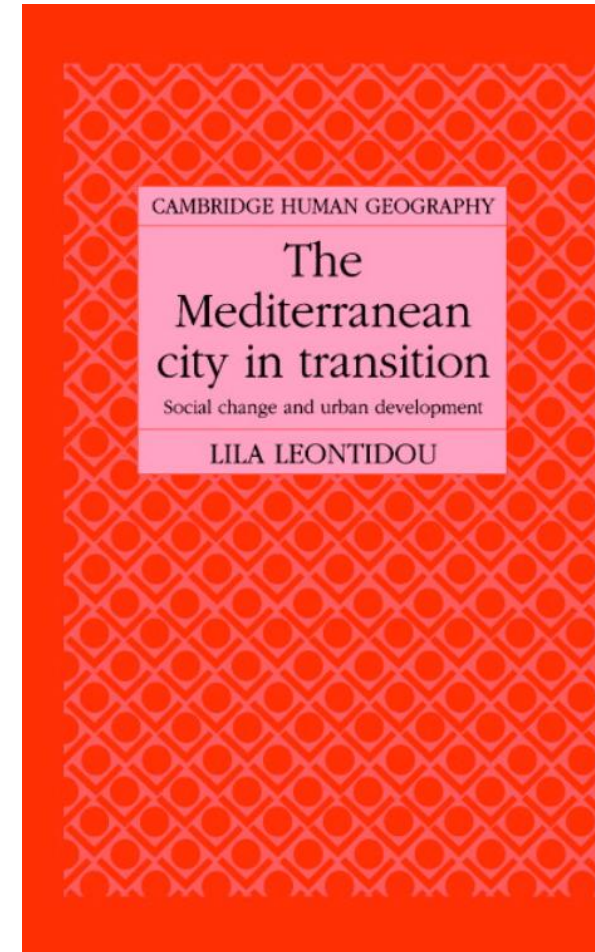
- Εντός των κοινωνικών κινημάτων **οι ιδέες τίθενται ως προτεραιότητα, οι πολίτες κινητοποιούνται συλλογικά**, ενώ λαμβάνει χώρα η κινητοποίηση των πόρων και η **δημιουργία συλλογικών ταυτοτήτων** ως αποτέλεσμα της ανάπτυξης νέων ή της μεταβολής υφιστάμενων ιδεολογιών

(Λεοντίδου, 2017; Moulaert κ.ά., 2010; Moulaert και Mehmood, 2019).

- Οι έως και σήμερα γνωστές κοινωνικές οργανώσεις αναλαμβάνουν δράση μέσω της ίδιας διαδικασίας.

Η συλλογική ταυτότητα (1)

- Η **συλλογική ταυτότητα** δεν είναι απλώς ένα σύνολο κοινών χαρακτηριστικών, αλλά **μια δυναμική διαδικασία** μέσα από την οποία μια ομάδα **αυτοπροσδιορίζεται**, αναγνωρίζεται, και διεκδικεί ρόλο στο κοινωνικό πεδίο
(*Leontidou, 2017*)

Η συλλογική ταυτότητα (2)

Η συλλογική ταυτότητα δημιουργείται **βήμα-βήμα**, μέσα από:

- κοινές εμπειρίες,
- πρακτικές στο δημόσιο χώρο,
- σύγκρουση με θεσμούς ή υπάρχουσες δομές,
- συμμετοχή σε κινήματα.
- Δεν υπάρχει «έτοιμη·» **διαμορφώνεται ιστορικά και βιωματικά.**

(Leontidou, 2017)

Η συλλογική ταυτότητα (3)

Δεσμός μεταξύ ατόμων μέσω κοινών νοημάτων

- Τα μέλη μιας συλλογικότητας (π.χ. κίνημα πόλης, νέα κοινωνικά κινήματα) μοιράζονται:
- αξίες,
- αφηγήσεις,
- πολιτισμικούς κώδικες,
- και τρόπους δράσης.

Αυτό δημιουργεί ένα **κοινό “εμείς”**.

Η συλλογική ταυτότητα (4)

- Η Συλλογική ταυτότητα είναι η δυναμική, ιστορικά διαμορφούμενη διαδικασία μέσω της οποίας άτομα συνδέονται σε ένα “εμείς”, μέσα από κοινές εμπειρίες, πρακτικές και πολιτισμικά νοήματα, συχνά στον αστικό χώρο και συχνά σε συνθήκες διεκδίκησης ή σύγκρουσης.

Παραδείγματα (1)

Δεκέμβρης 2008 – Συλλογική ταυτότητα «νεανικής εξέγερσης»

✓ **Δημιουργία “εμείς” μέσω κοινής εμπειρίας**

Ο θάνατος του Αλέξη Γρηγορόπουλου λειτούργησε ως **συλλογικό τραύμα** για τη νεολαία.

Μέσα σε λίγες ώρες, νέοι/ες διαφορετικών χώρων (μαθητές, φοιτητές, εναλλακτικές σκηνές, μετανάστες νέοι) συγκροτούν ένα **κοινό υποκείμενο**:

➡ μια «νεολαία σε εξέγερση» με κοινά συναισθήματα αδικίας, οργής, αμφισβήτησης.

✓ Το street art, τα συνθήματα, οι διαδικτυακές αφηγήσεις δημιούργησαν κοινό πολιτισμικό πλαίσιο → **πολιτισμική έκφραση της συλλογικής ταυτότητας.**

Παραδείγματα (2)

Πλατείες 2011 – Συλλογική ταυτότητα «Αγανακτισμένων»

- Η συλλογική ταυτότητα μέσα από κοινή κρίση

Η οικονομική κρίση 2010–2011 δημιούργησε μια νέα κατηγορία:

➡ **“Αγανακτισμένοι”** = πολίτες που μοιράζονται εμπειρίες φόβου, επισφάλειας, απογοήτευσης από την πολιτική τάξη.

Διαφορετικά κοινωνικά στρώματα απέκτησαν **κοινό αφήγημα**.

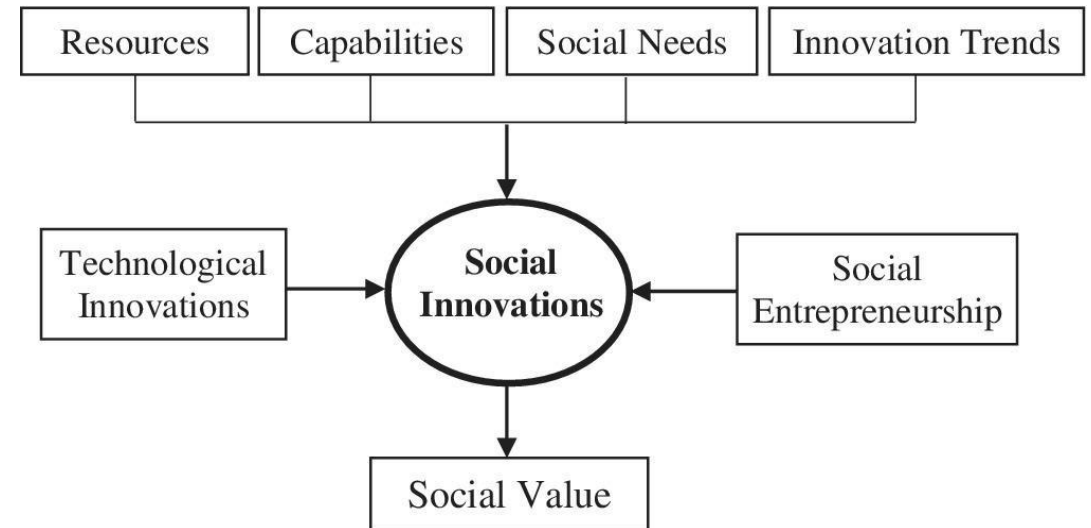
Η μεταβολή, που λαμβάνει χώρα στην κοινωνία εξαιτίας των προαναφερθέντων κινημάτων, έχει ως αποτέλεσμα **τη συζήτηση σχετικά με τα πολιτισμικά δικαιώματα, αλλαγές στο εκπαιδευτικό σύστημα και εκτείνεται μέχρι την αναζήτηση για μια νέα οικονομική δημοκρατία, στην οποία οι πρωτοβουλίες των πολιτών έχουν σημαντικότερο ρόλο**

(Moulaert κ.ά., 2007, 2017; Moulaert και Mehmood, 2019)

Η Ευρωπαϊκή Ένωση με τη σειρά της ενσωματώνει την κοινωνική καινοτομία στις διάφορες πολιτικές και τα προγράμματά της εξετάζοντας τόσο τη φύση των κοινωνικά καινοτόμων δράσεων όσο και τις ευκαιρίες που αυτές δημιουργούν.

- Όσον αφορά τη διάκριση καινοτομίας με τον τρόπο που εκλαμβάνεται γενικότερα με την τεχνολογική της διάσταση και την κοινωνική καινοτομία, είναι δυνατό να αναφερθεί πως **ο ένας όρος δεν αποκλείει τον άλλο**, αντιθέτως πολύ συχνά στην καθημερινή ζωή απαντώνται τεχνολογικές καινοτομίες με κοινωνικό χαρακτήρα με σκοπό να υπερβούν τις κοινωνικοοικονομικές προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι σύγχρονες κοινωνίες

(Domanski κ.ά., 2019).

A decision model approach for determining social innovation potential of technological projects

[Fatih Ozdemir](#), [Ilker Murat Ar](#), [Birdogan Baki](#)

Ποιό είναι το ιδανικότερο πλαίσιο ανάπτυξης κοινωνικών καινοτομιών;

Το πλαίσιο εντός του οποίου εντοπίζεται και μπορεί να μελετηθεί καλύτερα η καινοτομία είναι **το τοπικό**, αφού στην τοπική κλίμακα και ιδιαίτερα στο αστικό περιβάλλον η **διαδικασία προσαρμογής των καινοτομιών στις υπάρχουσες συνθήκες και η διαρκής προσπάθεια βελτίωσης μέσω των διεργασιών τους, είναι μια καθημερινή πρόκληση** (Domanski κ.ά., 2019).

• Με την πάροδο του χρόνου γίνεται αισθητή η έμφαση που δίνεται από τους ερευνητές για τη **διεύρυνση της έννοιας της καινοτομίας πέρα από την έως τώρα γνωστή με σκοπό την καθιέρωση του νέου παραδείγματος καινοτομίας.**

τρεις νέες διαστάσεις, οι οποίες αφορούν:

- ✓ τη διάνοιξη των διαδικασιών καινοτομίας στην κοινωνία,
- ✓ τον προσανατολισμό του νέου αυτού παραδείγματος προς τις κοινωνικές προκλήσεις που χρήζουν αντιμετώπισης και
- ✓ τη μεγαλύτερη αναγνώριση των μη τεχνολογικών καινοτομιών που όμως έχουν τη δυνατότητα χάρη στα συστατικά τους **να επιφέρουν την κοινωνική αλλαγή ή μεταβολές στις κοινωνικές σχέσεις μεταξύ πολιτών και κυβερνώσας αρχής**

(Domanski κ.ά., 2019).

Η κοινωνική καινοτομία σήμερα...

«Αυτή τη στιγμή ζούμε σε μια εποχή όπου είναι πιο εύκολο από ποτέ για τους ανθρώπους να εμπλακούν. Μπορώ να στείλω ένα tweet ή ένα viral hashtag. Μπορώ να βγάλω εκατοντάδες χιλιάδες ή και εκατομμύρια ανθρώπους στους δρόμους. Αλλά όταν μιλάς με τους ανθρώπους που βρίσκονται στην πρώτη γραμμή, από τη μια πλευρά, νιώθουν ότι είναι πιο εύκολο από ποτέ να εμπλακούν οι άνθρωποι. Αλλά από την άλλη πλευρά, είναι πιο δύσκολο από ποτέ να νιώσεις ότι η συμμετοχή τους έχει κάποια δυναμική»

Dr Hahrie Han, professor of Political Science at Johns Hopkins University